

10. Ладивір С. О. Виховання гуманних почуттів у дітей. Тернопіль. Мандрівець. 2019. 168 с.
11. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку: «Скарбниця моралі». Тернопіль. Мандрівець. 2018. 128 с.
12. Піроженко Т. О., Ладивір С. О., Карасьова К. В. Методичні засади вивчення та діагностування моральних якостей дитини дошкільного віку: методичний посібник. Київ. Слово. 2019. 136 с.
13. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників: навч. посіб. Київ. Вища школа. 2018. 192 с.
14. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: монографія. Рівне. РДГУ. 2019. 356 с.
15. Фасолько Т. С. Технології розвитку моральних цінностей дітей. Хмельницький. ХНУ. 2020. 224 с.
16. Федорова М. А. Структура моральної компетентності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти*. 2020. № 2. С. 54-58.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина Гайдучок, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К.А. Колеснік, докторка філософії (PhD), доцентка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF MONOLOGUE SPEECH OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

Iryna Haiduchok, master's student

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкриваються особливості монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Автор описує та аналізує основні процеси розвитку мовлення старших дошкільників.

Ключові слова: мовленнєвий розвиток, монологічне мовлення, діти старшого дошкільного віку, спілкування.

Abstract. The article reveals the peculiarities of monologue speech of senior preschool children. The author describes and analyzes the main processes of speech development in senior preschoolers.

Key words: speech development, monologue speech, children of senior preschool age, communication.

Одним із основних завдань навчання та виховання в закладах дошкільної освіти є формування в дітей умінь чітко, правильно, лаконічно та зрозуміло висловлювати свою думку. Мовлення кожної людини складається з двох взаємопов'язаних сторін: культура мовних особливостей і культура процесу безпосереднього спілкування. Культура мовних особливостей характеризується багатством словникового запасу, правильною вимовою та стилістичною виразністю мовлення, до культури процесу спілкування можна віднести силу впливу слів, змістовність, зрозумілість, доказовість.

Розвиток правильного мовлення є основою для повноцінного гармонійного розвитку особистості дошкільників. Процес мовлення відображає емоційний стан дитини, мисленнєві

та розумові операції, є засобом соціалізації та самореалізації, чинником впливу на загальний розвиток. Існує взаємозв'язок та залежність розвитку мислення від розвитку мовлення; звуковимова є основою оволодіння грамотою та всіма іншими компетентностями; вона є ключовим засобом спілкування людей між собою; мовлення займає вагоме місце в діяльності дошкільників на всіх етапах їх розвитку та регуляції поведінки. Актуальність дослідження розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного віку зумовлена пріоритетними напрямками основних положень Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті, а також положеннями Законів України «Про освіту» і «Про дошкільну освіту» та Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Ці документи спрямовані на модернізацію дошкільної освіти, оновлення її змісту, удосконалення форм, методів і підходів до навчання української мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування дітей.

Розвиток монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку є актуальною проблемою сучасної освіти. Г. Бондаренко зазначає, що «монолог починається з наміру, з мотиву висловлювання, що виникає на тлі потреби у спілкуванні» [3]. Відповідно до цього можна підкреслити необхідність створення як ключових навичок мовлення, так і мотивації дошкільників до монологу.

На даний момент науковці продовжують активно працювати та досліджувати різні аспекти проблем мовленнєвого розвитку дітей, зокрема й особливостей розвитку монологічного мовлення старших дошкільників. Це висвітлено в дослідженнях В. Бадера, А. Богуш, Г. Бондаренко, М. Васьуленка, Н. Гавриш, Л. Іщенко, К. Крутій, Т. Піроженко.

Результативність розвитку монологічного мовлення підпорядковується не тільки формі, але й змісту, методам, які використовуються в манері комунікації педагогів з дітьми. Під час проведення режимних моментів у ЗДО необхідно, щоб мовлення вихователя відповідало нормам літературної мови та розмовного мовлення, також варто дотримуватись чіткості вимови звуків, робити акцент на дикції, темпі розмови та виразності мовлення. Крім того, важливе місце займає емоційна мотивація, яку створює педагог, застосовуючи компоненти зверненого зв'язного мовлення, що сприяє залученню дитини до спілкування та комунікації, заохочує до використання різних форм монологу для висловлення своїх почуттів, бажань, думок. Систематично організовані заняття сприяють формуванню в дітей навички роботи з мовною інформацією, розвивають уважність до розв'язання складних мовних завдань і формують лінгвістичну чутливість до слова [4].

На п'ятому році життя значна увага зосереджується на словотворі та словотворчості. На шостому році – на простому аналізі структури речень і формуванні граматичної правильності в словозміні. А на сьомому році – на розумінні граматичних зв'язків між текстами, мовленнєвій творчості та самостійному конструюванні складних синтаксичних конструкцій. Групові та індивідуальні ігри з дітьми дошкільного віку, як правило, організовуються на базі програмного змісту й мають на меті закріплення пройденого матеріалу з урахуванням особистісних відмінностей. Важливо проводити ігри, вправи, заняття на матеріалі, який буде інтегрований в групові форми взаємодії. У таких випадках можна виділити дві мети: 1) підготовка до подальшої роботи окремих вихованців для того, щоб вони відчували себе більш впевнено; 2) поступово підготувати дошкільників до нових для них форм роботи [2].

Вагомим поштовхом у мовленнєвому розвитку стало практичне застосування монологічного мовлення. Слова узгоджуються в непрямих відмінках, але попри це частина дошкільників все одно потребує допомоги дорослих в переказі творів літератури, які вони вивчають. Мовлення старших дошкільників досягає високого рівня розвитку. Одним із найважливіших типів спілкування є комунікація та встановлення мовленнєвих контактів один з одним. Саме в цей період діалогічні форми спілкування набагато частіше перетворюються в монологічні, контекстові. Саме в старшому дошкільному віці діти навчаються складати розповіді з власного життєвого досвіду, про цікаві ситуації, іграшки, творчі розповіді на різну тематику, за картиною, розповіді-етюди, мініатюри та ін. Дитина

транслює у своїй мові зміст переглянутих мультфільмів, фільмів, театральних вистав, знайомих казок, історій. Важливим досягненням дітей старшого дошкільного віку є розвиток регульовальної та планувальної функцій мовлення. Вони вже здатні складати розповіді за планом і планувати подальшу мовленнєву діяльність [2, с. 255-256].

У закладі дошкільної освіти вихованців навчають двох основних форм монологу: самостійна розповідь й переказ. Вони мають певні відмінності, тому що у випадку самостійної розповіді дитина індивідуально обирає зміст і форму висловлення своїх думок, а у випадку переказу – основою для висловлювання-відтворення є літературно-художній текст, запропонований вихователем.

Науковиці А. Богуш, Н. Гавриш вважають: «Розповідь – це самостійно розгорнутий дитиною виклад певного змісту в будь-якій літературно-мовленнєвій формі» [2]. Це більш складний вид зв'язного мовлення порівняно з переказом, оскільки його зміст дитина формує самостійно.

На думку А. Богуш і Н. Гавриш: «Переказ – це виклад інформації своїми словами відповідно до літературного зразка твору» [2]. Під час переказу дитина запам'ятовує й застосовує у своєму мовленні емоційно забарвлені та образні слова й словосполучення з тексту, а також мовленнєві конструкції, зокрема граматичні структури та міжфразові зв'язки [2, с. 402-403].

Отже, можна зробити висновок, що монологічне мовлення – це підґрунтя повноцінного формування особистості дітей старшого дошкільного віку. Розвиток і формування правильного мовлення дитини є одним із важливих завдань сучасної дошкільної педагогіки. Рівень сформованості мовлення – це запорука інтелектуального, психо-емоційного розвитку дітей, а також їхнього мислення та уяви. Процес розвитку мовлення, зокрема монологічного, дозволяє дитині активно й невимушено вступати в процес соціальної адаптації, спілкування з однолітками та дорослими, доносити свої переконання, думки, бажання, отримувати безцінний соціальний досвід та вдало взаємодіяти з суспільством.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція».
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. Київ: Вища шк., 2007. 542 с.
3. Бондаренко Г.М. Психолінгвістичні аспекти розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного віку. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 1 (298), 2016.
4. Гра дошкільника: теорія та практика / Упор. Г.І. Григоренко. Київ: ЛПІС, 2018. 196 с.
5. Іщенко Л. Розвиток мовленнєвої творчості дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Київ, 2012. № 41. С. 139-144.
6. Колеснік К., Комарівська Н., Карук І., Пахальчук Н. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2022? 17(2). Слов'янськ, 127-138. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259997>
7. Кривошея Т.М., Колеснік К.А., Карук І.В., Похила С.С. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку засобами художньої картини: інтеграція мовленнєвої та образотворчої діяльностей. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2024. Вип. 71. С. 82-90. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-71-1-245>
8. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2020. 244 с.

9. Inna Karuk, Kateryna Kolesnik, Tetiana Kryvosheya, Natalia Pakhalchuk, Svitlana Pokhyla Trends of implementation of research-experimental activities in preschool educational institutions of Ukraine in today's conditions. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION* : Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 24th, 2024. 16-26. <https://doi.org/10.17770/sie2024vol2.7890>
<https://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7890/6554>
10. Franchuk N., Karuk I., Imber V., Komarivska N., Kazmirchuk N., Koval T. Developing future primary school teachers' communication through pedagogy of partnership. *Journal of Education and Learning (EduLearn)* Vol. 18, No. 3, August 2024, pp. 607-615. DOI: <https://doi.org/10.11591/edulearn.v18i3.21668>

ТВОРЧІСТЬ І ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

Ольга Гончарук, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К. А. Колеснік, докторка філософії, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

CREATIVITY AND CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN: A DEFINITIVE ANALYSIS

Olha Honcharuk, master's student

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розкривається дефінітивний аналіз понять творчості та творчих здібностей дітей дошкільного віку, як комплексу емоційних, інтелектуальних, мотиваційних якостей дитини, які дозволяють продукувати нові якісні ідеї. Метою роботи є систематизація знань щодо творчих здібностей задля комплексного розуміння креативних проявів дітей дошкільного віку та визначення навчального середовища до їх подальшого розвитку. Питання формування творчої особистості виникає ще в ранньому віці. Проаналізувавши наукову літературу, застосувавши педагогічне спостереження виділено основні компоненти творчих здібностей дітей дошкільного віку. Практичне застосування якісної ігрової діяльності грає ключову роль у розвитку креативності дошкільника.

Ключові слова: творчість, ігрова діяльність, особистісний розвиток, творча діяльність, креативність, дошкільний вік, уява.

Abstract. The article reveals a definitive analysis of the concepts of creativity and creative abilities of preschool children, as a complex of emotional, intellectual, and motivational qualities of a child that allow them to produce new high-quality ideas. The aim of the work is to systematize knowledge about creative abilities for a comprehensive understanding of the creative manifestations of preschool children and to determine the educational environment for their further development. The issue of forming a creative personality arises at an early age. After analyzing the scientific literature and using pedagogical observation, the main components of the creative abilities of preschool children were identified. The practical application of high-quality game activities plays a key role in the development of creativity in a preschooler.

Key words: creativity, play activities, personal development, creative activities, creativity, preschool age, imagination.